

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ลักษณะประชากร

การศึกษาคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล การจัดการกำไร และความสามารถของกำไรในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ ได้มีการกำหนดลักษณะประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือต้องเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึงปี พ.ศ. 2545 และมีข้อมูลของงบการเงินที่ครบถ้วน

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจะใช้ข้อมูลจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันทางตลาดหลักทรัพย์ได้มีการจัดกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ เพื่อให้มีความสะดวกในการใช้งานมากยิ่งขึ้น โดยจัดกลุ่มอุตสาหกรรมได้ 8 กลุ่มอุตสาหกรรมดังนี้ คือ

1. กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร
2. กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค
3. กลุ่มธุรกิจการเงิน
4. กลุ่มวัสดุดิบและสินค้าอุตสาหกรรม
5. กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง
6. กลุ่มทรัพยากร
7. กลุ่มบริการ
8. กลุ่มเทคโนโลยี

ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากกลุ่มอุตสาหกรรม โดยเลือกบริษัทในทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มธุรกิจการเงิน อีกทั้งต้องมีการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึงปี พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไม่เกิน ปี พ.ศ. 2534 และข้อมูลของงบการเงินจะต้องมีครบถ้วน

ตารางที่ 3-1 ตารางแสดงจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

	A ¹	B ²	C ³	D ⁴	E ⁵	F ⁶	G ⁷	รวม
จำนวนบริษัททั้งหมด	43	36	42	63	14	76	40	314
หัก จำนวนบริษัทที่จดทะเบียนใน								
ตลาดหลักทรัพย์ ฯ หลัง พ.ศ. 2534	24	10	20	43	11	39	33	180
หัก จำนวนบริษัทที่มีข้อมูลไม่								
ครบถ้วน	9	17	14	15	0	19	1	75
จำนวนบริษัททั้งหมดที่ผ่านเงื่อนไข	9	10	8	5	3	18	6	59

¹ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร, ² กลุ่มสินค้าอุปโภคและบริโภค, ³ กลุ่มวัสดุก่อสร้างและสินค้าอุตสาหกรรม, ⁴ กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง, ⁵ กลุ่มทรัพยากร, ⁶ กลุ่มบริการ, ⁷ กลุ่มเทคโนโลยี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2537 เก็บจากห้องสมุดตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ปี พ.ศ. 2538 – พ.ศ. 2543 จะเก็บข้อมูลจากแผ่น CD – ROM และในปี พ.ศ. 2544 เก็บจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (SET SMART)

ตัวแปรและการวัดค่า

การจัดการกำไร เป็นการกระทำผ่านรายการพึงรับพึงจ่าย (Accrual Management) ซึ่งฝ่ายบริหารพยายามจะจัดการกำไรให้เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ เพราะนักลงทุนยังคงให้ความสนใจในตัวเลขของกำไรเป็นหลัก ในการวิเคราะห์หรือเป็นตัวแทนในการพยากรณ์ค่าต่าง ๆ จึงมีงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศที่ศึกษาเรื่อง การจัดการกำไร และได้มีการพัฒนาตัวแบบในการคำนวณค่ารายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของฝ่ายบริหารขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องหารายการพึงรับพึงจ่ายรวม คือ รายการพึงรับพึงจ่ายจากการดำเนินงาน บวก รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร โดยงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยประยุกต์ตัวแบบของ Modified Jones (Dechow and Other, 1995) ในการประมาณค่ารายการพึงรับพึงจ่ายรวม ซึ่งคำนวณจากสมการนี้ คือ

$$TACC_{it} = \Delta CA_{it} - \Delta CL_{it} - \Delta Cash_{it} + \Delta STD_{it} - Depr_{it} \quad (1)$$

โดย

- $TACC_{it}$ = ยอดรวมของรายการพึงรับพึงจ่ายของบริษัท i ในปี t
- ΔCA_{it} = การเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หมุนเวียนของบริษัท i ในปี t หัก
สินทรัพย์หมุนเวียนในปี $t-1$
- ΔCL_{it} = การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินหมุนเวียนของบริษัท i ในปี t หัก
หนี้สินหมุนเวียนในปี $t-1$
- $\Delta Cash_{it}$ = การเปลี่ยนแปลงของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดของบริษัท i
ในปี t หักเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดในปี $t-1$
- ΔSTD_{it} = การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินระยะยาวครบกำหนดชำระภายใน 1 ปี
ของบริษัท i ในปี t หักหนี้สินระยะยาวครบกำหนดชำระภายใน 1 ปี
ในปี $t-1$
- $Depr_{it}$ = ค่าเสื่อมราคาของบริษัท i ในปี t
- i = บริษัท i โดยที่ i มีค่าตั้งแต่ 1-N
- t = ปีที่ t โดยที่ t มีค่าตั้งแต่ 1-8

เมื่อได้ค่าของรายการพึงรับพึงจ่ายรวม ก็จะนำมาคำนวณค่าของรายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของฝ่ายบริหารโดยประมาณ โดยหาผลต่างระหว่างรายการพึงรับพึงจ่ายรวม หัก รายการพึงรับพึงจ่ายจากการดำเนินงานปกติ ซึ่งในการประมาณค่าของรายการพึงรับพึงจ่ายจากการดำเนินงานปกติโดยใช้ตัวแบบของ Modified Jones ซึ่งคำนวณจากสมการนี้ คือ

$$TACC_{it} = \alpha_1 [1 / A_{i,t-1}] + \alpha_{2i} (\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}) + \alpha_{3i} (PPE_{it}) + \epsilon_{it} \quad (2)$$

โดย

- $TACC_{it}$ = ยอดรวมของรายการพึงรับพึงจ่ายของบริษัท i ณ ปี t หาดด้วย
สินทรัพย์รวมของบริษัท i ณ ปี $t-1$
- A_{it-1} = ยอดรวมในทรัพย์สินของบริษัท i ในปี $t-1$
- ΔREV_{it} = รายได้ของบริษัท i ในปี t หักรายได้ในปี $t-1$ หาดด้วยสินทรัพย์รวม
ของบริษัท i ณ ปี $t-1$

$$\begin{aligned}\Delta \text{REC}_{it} &= \text{ลูกหนี้ของบริษัท } i \text{ ในปีที่ } t \text{ หักรายได้ในปีที่ } t-1 \text{ หารด้วยสินทรัพย์รวม} \\ &\quad \text{ของบริษัท } i \text{ ณ ปีที่ } t-1 \\ \text{PPE}_{it} &= \text{อาคารและอุปกรณ์ยดก่อนหักค่าเสื่อมราคาของบริษัท } i \text{ ในปีที่ } t \text{ หาร} \\ &\quad \text{ด้วยสินทรัพย์รวมของบริษัท } i \text{ ณ ปีที่ } t-1 \\ \varepsilon_{it} &= \text{ค่าความคาดเคลื่อนของบริษัท } i \text{ ในปีที่ } t \\ &\text{หรือ}\end{aligned}$$

โดยในสมการที่ 2 คือการประมาณค่า α_1 , α_2 , α_3 เพื่อใช้ในการประมาณค่าของรายการ
พึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากการดำเนินงานปกติ ซึ่งคำนวณจากสมการนี้ คือ

$$\text{NDACC}_{it} = \hat{a}_1 [1 / A_{i,t-1}] + \hat{a}_2 (\Delta \text{REV}_{it} - \Delta \text{REC}_{it}) + \hat{a}_3 \text{PPE}_{it} \quad (3)$$

ดังนั้นการประมาณค่ารายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากคลุยพินิจของผู้บริหาร มีสมการดังนี้
คือ

$$\text{DACC}_{it} = \text{TACC}_{it} - \text{NDACC}_{it} \quad (4)$$

1. คุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล

จากการทบทวนวรรณกรรม คุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลนั้นหากมีมากขึ้นและมีความ
โปร่งใสมากขึ้นก็จะส่งผลทำให้งบการเงินมีคุณภาพมากขึ้น ก็จะทำให้งบการเงินมีความน่าเชื่อถือ
มากขึ้น และจะส่งผลไปยังกำไรทางบัญชี และการจัดการกำไรด้วย เพราะจะทำให้กำไรทางบัญชีมี
ความถูกต้องและใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น และอาจจะช่วยทำให้เรื่องของการจัดการกำไร
ลดลง โดยจะส่งผลให้ผู้ที่ต้องการใช้งบการเงินจะได้รับประโยชน์จากงบการเงินมากยิ่งขึ้น
การศึกษาการปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการบัญชี สำหรับการจัดทำและนำเสนองบการเงินมาก
ขึ้น จึงถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดถึงคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูล ดังนั้นการศึกษารั้้นนี้จึงวัดคุณภาพของ
การเปิดเผยข้อมูลในช่วงระยะเวลาก่อนและหลังการปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีปี พ.ศ. 2542 และ
เมื่อเวลาผ่านไปได้มีการออกมาตรฐานการบัญชีมากยิ่งขึ้น ซึ่งก็ชี้ถึงคุณภาพของการเปิดเผย
ข้อมูลที่มากขึ้น (Pimpana Srisawas, 1996) โดยการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3
ช่วงเวลา คือ 1) ช่วงปี พ.ศ. 2539 2) ช่วงปี พ.ศ. 2542 และ 3) ช่วงปี พ.ศ. 2544 เพราะในช่วงปี
พ.ศ. 2539 ยังมีการจัดทำงบการเงินตามมาตรฐานการบัญชีแบบเก่า และช่วงปี พ.ศ. 2542 ได้จัดทำ
งบการเงินตามมาตรฐานการบัญชีที่มีการปรับปรุงในปี พ.ศ. 2542 และช่วงปี พ.ศ. 2544 เป็นช่วง
ระยะเวลาที่ได้มีการจัดทำงบการเงินตามมาตรฐานการบัญชีปี พ.ศ. 2542 มาเป็นระยะเวลานาน

พอสมควร การศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการวัดค่าของผลกระทบของคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลกับการจัดการกำไร (H_1) โดยใช้การทดสอบค่าผลต่างระหว่างค่าของตัวแปรแต่ละคู่ (Wilcoxon Signed-Rank Test)

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \mu_3$$

$$H_1 : \mu_1 > \mu_2 > \mu_3$$

ความสามารถของกำไรในการอธิบายราคาหลักทรัพย์

เมื่อสามารถที่จะแทนค่าของการจัดการกำไรได้ก็สามารถที่จะหาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการกำไรมีผลกระทบให้ความสามารถในการอธิบายราคาหลักทรัพย์ลดลงได้จากสมการนี้ คือ

$$P_{it} = \beta_0 + \beta_1 BV_{it} + \beta_2 EPS_{it} + \beta_3 DACC_{it} + \beta_4 (EPS_{it} * DACC_{it}) + \varepsilon_{it}$$

โดย

P_{it}	=	ราคาหลักทรัพย์ของบริษัท i ในปี t
BV_{it}	=	มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้นของบริษัท i ในปี t
EPS_{it}	=	กำไรสุทธิของบริษัท i ในปี t
$DACC_{it}$	=	รายการพึงรับพึงจ่ายที่เกิดจากดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร หรือการจัดการกำไรของบริษัท i ในปี t
ε_{it}	=	ค่าความคลาดเคลื่อนของบริษัท i ในปี t

1. กรณีที่หลักทรัพย์ใดไม่มีการซื้อขายในวันที่นำส่งงบการเงิน จะใช้ราคาหลักทรัพย์ ณ วันแรกที่มีการซื้อขายภายใน 5 วันทำการนับตั้งแต่วันที่ตลาดหลักทรัพย์ประกาศข่าวการรับงบการเงิน

2. หากกิจการนำส่งงบการเงินฉบับสอบทาน จะใช้ราคาหลักทรัพย์ ณ วันที่นำส่งงบการเงิน

2. กำไรสุทธิ

เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ และมีความสัมพันธ์สามารถใช้อธิบายราคาหลักทรัพย์ได้ หากว่ากำไรทางบัญชีความถูกต้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงก็จะทำให้สามารถที่กำหนดราคาหลักทรัพย์ และใช้พยากรณ์ค่าต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งถ้าหากงบการเงินมีคุณภาพมากขึ้นกำไรซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินก็จะมีคุณภาพมากขึ้นตามไปด้วย การศึกษานี้วัดค่าข้อมูลกำไร โดยกำไรสุทธิในกำไรขาดทุนสำหรับปี

3. มูลค่าทางบัญชี

มูลค่าทางบัญชีหลักทรัพย์ (Book Value) เป็นอีกปัจจัยที่ความสัมพันธ์ในการใช้อธิบายราคาหลักทรัพย์ โดยถ่วงการเงินมีคุณภาพก็จะทำให้มูลค่าทางบัญชีของหลักทรัพย์ และราคาหลักทรัพย์ ณ เวลาเดียวกันน่าจะมีค่าใกล้เคียงกันมากขึ้น ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้จะใช้มูลค่าทางบัญชีของกิจการ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี โดยมูลค่าทางบัญชีหมายถึงมูลค่าของหุ้นสามัญ 1 หุ้นที่ได้จากการประเมินค่าสินทรัพย์สุทธิ (Net Asset Value) ต่อหุ้นตามงบดุลของบริษัทผู้ออกหุ้น ซึ่งหมายความว่าหากบริษัทนี้เลิกกิจการและสามารถนำสินทรัพย์รวมถึงหนี้สินต่าง ๆ ไปแปรเป็นเงินสดได้ตามมูลค่าที่ระบุในงบดุลนั้นแล้ว ผู้ถือหุ้นจะได้รับเงินคืนในจำนวนเท่ากับมูลค่าตามบัญชีต่อการถือหุ้น 1 หุ้น โดยมีวิธีคำนวณดังนี้

$$\text{มูลค่าตามบัญชี} = \frac{\text{สินทรัพย์รวม} - \text{หนี้สินรวม}}{\text{จำนวนหุ้นสามัญทั้งหมดที่บริษัทออกเรียกชำระเงินค่าหุ้นแล้ว}}$$

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การหาค่าสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. การวิเคราะห์ค่าผลต่างระหว่างค่าของตัวแปรแต่ละคู่ (Wilcoxon Signed-Rank Test)
3. การวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)